

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/678
Toplantı Tarihi/Sayısı : 2.7.2024/48
Karar Numarası : 2024/544
Başvuran : M. S.
Başvuran Vekili : -
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi : Yozgat E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres :

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın diyabetik diyet tarzında yemek tüketmesi gerektiğine dair sağlık raporu bulunmasına rağmen muhatap Kurum tarafından diyet yemeğe erişiminin sağlanmadığı gerekçesiyle Kurumumuzca verilen ihlal kararına ve yine başvurana diyet yemek sunulması yönündeki mahkeme kararlarına karşın hala diyabetik diyet yemeğe erişiminin sağlanmadığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran tarafından başvuru dilekçesinde özetle;

a. Yüzde 84 engelli olduğuna dair engelli raporu bulunan başvurana diyabetik diyet şeklinde yemek sunulması gerektiğinden bahisle Kurumumuz tarafından verilen 26/2/2024 tarihli ve 2024/126 sayılı ihlal kararı ile aynı yönde verilen mahkeme kararları bulunmasına karşın diyet yemeğe erişim sağlayamadığı,

b. Konuyla ilgili 5/3/2024 tarihinde muhatap Kurumda bir heyetle görüştüğü, sorununun çözüleceğinin söylendiği ancak kendisine diyet raporunda yasaklanan yiyeceklerin verilmeye devam edildiği,

c. Kamera kayıtlarının talep edilmesi halinde kendisine diyet yemek verilmediğinin görüleceği iddia edilmiştir.

3. Muhatap Yozgat E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Kurumumuz tarafından verilen ihlal kararının 28/2/2024 tarihinde kendilerine ulaştığı,

b. Başvuranın 25/3/2024 tarihinde Sungurlu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiği,

c. Başvuranın 28/2/2024 ve 25/3/2024 tarihleri arasında kaldığı D-10 koğuşunda diyet yemek tüketen tek mahpus olduğu,

ç. Kurumumuzca ihlal kararı verilen bir önceki başvurusunun incelenmesi sürecinde, başvuranın sağlık durumuna ilişkin muhatap Kurumla yapılan yazışmalar neticesinde Kurum Müdürü tarafından yemeklerin hazırlandığı Yozgat Açık Ceza İnfaz Kurumuna başvuranın “iaşesinin diyabetik/diyet yemek olarak gönderilmesi hususunda” 29/11/2023 tarihli yazı yazıldığı; söz konusu tarihler arasında başvurana diyabetik diyet yemek verildiği ifade edilmiş olup 29/11/2023 tarihli yazı ile söz konusu tarih aralığında başvurana diyet yemek

verildiğine ilişkin kamera kaydı görüntüleri ve başvuranın başvuru dilekçesindekiyle aynı iddiaları haiz dilekçelerle Yozgat İnfaz Hakimliğine, Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesine ve Ankara İdare Mahkemesine başvurduğunu gösterir dilekçe örnekleri Kurumumuzla paylaşılmıştır.

4. Başvuran tarafından muhatap Kurumunun yazılı görüşüne karşı görüş sunulmamış; nakledildiği Sungurlu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yönelik iddiaları içerir 7/5/2024 tarihli ve 2024/905 sayılı yeni başvurusunda da bu başvurusuna ilişkin görüş niteliğinde herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesi; "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.*" hükmünü haizdir.

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde ise özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesine göre;

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda;

a) Kurumun görev alanına girip girmediği,

b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı,

c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı,

ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı,

d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği,

e) Belli bir konuyu içerip içermediği,

f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir.

(2) Başvurucusu birden fazla olan başvurularda, incelenbilirlik koşulları her başvuru yönünden ayrı ele alınır."

9. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesine göre;

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. Avrupa Konseyi Rec (2006) 2 Sayılı Tavsiye Kararına Ek "Beslenme" başlıklı 22.1'e göre; "Mahpuslara yaşlarını, sağlıklarını, fizikî koşullarını, dinlerini, kültürlerini ve çalıştıkları işin özelliğini gözeterek besleyici gıdalar temin edilmelidir." 22.6'ya göre de "Hekim veya nitelikli bir hemşire, belirli bir mahpusun beslenmesinde, tıbbî durumu gerektirdiğinde değişiklik talep etmelidir."

13. Konuya ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararında ise "... hasta bir kişinin tutukluluk koşulları, sağlığın korunmasını olağan ve makul hapsedilme koşulları bakımından güvence altına almalıdır. Sözleşme'nin 3. maddesi, Devletlere, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin fiziki bütünlüğünü koruma yükümlülüğü getirmektedir. Mahkeme özellikle, ulusal makamların bir tutuklunun sağlığını ve esenliğini güvence altına alma yükümlülüğünün, diğerleri arasında ilgili kişinin uygun şekilde beslenmesi zorunluluğunu da içerdiği kanaatindedir." (AİHM, Ebedin Abi / Türkiye, B. No: 10839/09, 13/3/2018, para. 33). Aynı kararın 31-54 paragraflarında, Mahkeme; mahkûmun sağlık durumuna uygun bir diyetin sağlanmamasının, ekonomik gerekçelerle haklı gösterilebileceğini kabul etmemiştir (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi İçtihadına İlişkin Rehber, Mahpus Hakları, 2019, s. 16, para. 52).

14. Ulusal mevzuata bakıldığında ise 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Hükümlünün beslenmesi" başlıklı 72'nci maddesinin ilgili kısmına göre; "(1) Hükümlüye Adalet ve Sağlık bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır. (...) (3) Hasta hükümlüye, kurum hekiminin belirleyeceği besinler verilir."

15. 26/10/2005 tarihli ve 25978 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İşe Yönetmeliği'nin "Hastaların iye edilmesi" başlıklı 9'uncu maddesine göre "Hasta hükümlü ve tutukluya, diyetisyen veya hekimlerin belirleyeceği besinler verilir."

16. Somut olay incelendiğinde başvuran tarafından Kurumumuzun ihlal kararına ve Yozgat İnfaz Hakimliği ile Yozgat 1. Ağır Ceza Mahkemesince başvuran hakkında verilen "doktor raporu doğrultusunda eksiksiz diyet yemeği temin edilmesine..." şeklindeki kesin hükme rağmen diyetine uygun besinlere erişemediği iddia edilmektedir. Muhatap Kurum tarafından Kurum Müdürünce, başvurana gönderilen yemeğin diyabetik diyet yemek olarak gönderilmesi talepli 29/11/2023 tarihli ve 2023/... Muh. sayılı yazının yemeklerin hazırlandığı Yozgat Açık Ceza İnfaz Kurumuna gönderildiği ve yazı tarihinden beri başvurana diyabetik diyet yemek verildiği ifade edilmiştir.

17. Muhatap Kurum tarafından Kurumumuzca verilen 26/2/2024 tarihli ve 2024/126 sayılı ihlal kararının kendilerine 28/2/2024 tarihinde ulaştığının beyan edilmesi üzerine ihlal kararımızın ulaştığı 28/2/2024 tarihi ile

başvuranın muhatap Kurumdan nakledildiği 25/3/2024 tarihleri arasında başvurana diyet yemek temin edilip edilmediğinin belirlenmesi amacıyla bu tarih aralığında, başvuranın tutulmakta olduğu D-10 koğuşuna yemek servisi yapıldığını gösterir tüm kamera kaydı görüntüleri talep edilmiştir. Neticesinde söz konusu tarih aralığında başvuranın, tutulmakta olduğu D-10 koğuşunda diyet yemek tüketen tek mahpus olduğu ifade edilerek görüntülere ilişkin çözümleme tutanağıyla birlikte kamera kaydı görüntüleri eksiksiz olarak gönderilmiştir.

18. Çözümleme tutanağında diyet yemeğin, nöbetçi infaz ve koruma memuru nezaretinde iç hizmetlerde çalışan diyet yemek dağıtmakla görevli bir mahpus tarafından dağıtımının yapıldığı beyan edilmiştir. İzlenen görüntülerde de çözümleme tutanağıyla uyumlu şekilde, koğuşa verilen normal yemeklerin iç hizmetlerde çalışan bir mahpus tarafından metal büyük kaplarda ve toplu olarak koğuşların önüne bırakıldığı, daha sonra infaz ve koruma memuru tarafından koğuş kapısının açıldığı ve tüm koğuşun yemeklerinin koğuşta kalan bir mahpus tarafından koğuşun içine alındığı görülmüştür. Diyet yemeğin ise infaz ve koruma memuru gözetiminde iç hizmetlerde çalışan farklı bir mahpus tarafından ayrıca dağıtıldığı görülmüştür. Görüntülerde, diyet yemeklerin koğuş kapısındaki mazgaldan dağıtımı yapan mahpus tarafından verildiği gözlenmiştir.

19. Kamera kaydı görüntülerinde her gün, diyet yemek dağıtan mahpus tarafından 11.28-12.33 saatleri arasında öğle yemeğinin; 17.10-18.57 saatleri arasında ise akşam yemeği ile bir sonraki günün kahvaltısının koğuşa verildiği tespit edilmiştir. Dahası 4/3/2024 tarihinde öğle yemeğinin, 22/3/2024 tarihinde akşam yemeği ile ertesi günün sabah kahvaltısının, 23/3/2024 tarihinde de öğle yemeğinin yine koğuşun önüne getirildiği ancak başvuran tarafından yemeklerin reddedilerek alınmadığı gözlenmiştir.

20. AİHM, kötü muamele konusundaki iddiaların uygun delillerle desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir (AİHM, *Klaas/Almanya*, B. No. 15473/89, 22/9/1993, para. 30). Mahkeme, bir delilin değerlendirilmesinde “*makul kuşkunun kalmaması*” şeklindeki kanıtlama standardını kabul etmektedir ancak Mahkeme böyle bir kanıtlamaya yeterince güçlü, açık ve tutarlı çıkarsamalardan veya aynı biçimde çürütülememiş karinelere de varılabileceğini eklemektedir (AİHM, *İrlanda/Birleşik Krallık*, B. No. 25, 18/1/1978, para. 161).

21. Anayasa Mahkemesi (AYM) de iddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerektiğinden bir kanıtın ancak yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelere oluşabileceğinin ve bu hususlara ek olarak kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumlarının da dikkate alınması gerektiğinin altını çizmektedir (AYM, *Turan Günana*, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, para. 33). Yine AYM'nin yerleşik içtihadına göre “...*başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir*” (AYM, *Hikmet Balabanoğlu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, para. 24).

22. Sonuç olarak ihlal kararımızın muhatap Kuruma ulaştığı günden başvuranın başka bir ceza infaz kurumuna nakledildiği güne kadar olan kamera kaydı görüntülerinde, muhatap Kurum tarafından başvuranın her gün diyet yemeğe erişiminin sağlandığı görüldüğünden kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

2/7/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye